



ผลการศึกษา

ในบทนี้จะแบ่งวิเคราะห์ผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ตามลำดับขั้นตอนของวิธีการศึกษาที่ได้นำเสนอไว้แล้วในบทที่ 3 โดยจะแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลการศึกษาของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับเงื่อนไขที่จะทำให้การจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้า

4.1 ผลการศึกษาจากแบบจำลองทางเศรษฐกิจ

4.1.1 ผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่จะใช้ทดสอบความสัมพันธ์กับโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 7 ตัวแปร ซึ่งผลการศึกษาจะแยกวิเคราะห์ตามสมมติฐานของแต่ละตัวแปร ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อระยะทางระหว่างประเทศคู่ค้าลดลง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

$$P(FTA) = -0.495910 - 0.783554 D_{ij} + 0.348192 GDPPC_{ij} - 1.138091 DGDPPC_{ij} + 1.418826 MVA_{ij} - 0.331254 SQMVA_{ij} + 0.338567 S_j$$

ตามแนวคิดของ Natural Trading Partners Hypothesis และ Gravity Model ที่ให้ความสำคัญกับระยะทางว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกำหนดมูลค่าการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากระยะทางมีผลเชื่อมโยงกับต้นทุนค่าขนส่ง ต้นทุนในการเก็บรักษาสินค้า โดยเฉพาะกรณีที่สินค้านำเข้าเพียงได้

ง่าย ต้นทุนทางการตลาดจากการที่ลูกค้าอาจเปลี่ยนใจในการไม่ซื้อสินค้าหรือสินค้าที่เก็บไว้ล่าสมัย ต้นทุนทางธุรกรรมที่ต้องค้นหาประเทศคู่ค้าที่มีศักยภาพเพียงพอ หรือต้นทุนทางด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านระยะทางระหว่างประเทศคู่ค้า

ตามสมมติฐานนี้ จะให้ความสำคัญกับระยะทางในประเด็นที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับ ต้นทุนค่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ โดยที่ถ้าประเทศคู่ค้าอยู่ใกล้กันจะทำให้ต้นทุนค่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศมีค่าสูง ในขณะที่ถ้าประเทศคู่ค้าอยู่ใกล้กัน ต้นทุนค่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศก็จะมีค่าต่ำ ส่งผลให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศมีจำนวนมาก ซึ่งการลดภาษีระหว่างประเทศคู่ค้าที่อยู่ใกล้กัน จะทำให้เกิดการบิดเบือนของราคาร้อยลง การค้าขยายตัวมากขึ้น และผู้บริโภคก็จะได้รับอรรถประโยชน์เพิ่มมากขึ้นจากการที่บริโภคสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงและสามารถบริโภคสินค้าได้หลากหลายมากขึ้น

การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยทางด้านระยะทางจากแบบจำลองทางเศรษฐมิติให้ผลทางสถิติดังตารางที่ 4.1 จากค่าสถิติจะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์ของระยะทางมีค่าเท่ากับ -0.783554 โดยที่ทิศทางของเครื่องหมายมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากค่า $\text{Prob.} = 0.0006$

ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์คือ ถ้าระยะทางระหว่างเมืองหลวงของประเทศคู่ค้าเปลี่ยนแปลงไป 1% จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเปลี่ยนแปลงไป 0.783554 ในทิศทางตรงกันข้าม นั่นก็คือ ถ้าระยะทางระหว่างเมืองหลวงของประเทศคู่ค้าลดลง (เพิ่มขึ้น) 1% จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศคู่ค้าเพิ่มขึ้น (ลดลง) 0.783554

โดยสรุปผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐาน คือ โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของ 2 ประเทศจะมีค่ามากขึ้น เมื่อระยะทางระหว่าง 2 ประเทศห่างกันน้อยลง ดังนั้น ผลการศึกษาที่ได้จึงสอดคล้องกับแนวคิด Natural Trading Partners Hypothesis ที่กล่าวว่าประเทศจะได้รับประโยชน์มากขึ้นจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ถ้าประเทศคู่ค้าทั้ง 2 ประเทศมีลักษณะเป็น Natural Trading Partners คือ มีระยะทางระหว่างประเทศใกล้เคียงกันหรือมูลค่าการค้าระหว่างประเทศที่มีต่อกันมีจำนวนมาก และสอดคล้องกับ Gravity Model ที่ให้ความสำคัญกับระยะทางว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดมูลค่าการค้าระหว่างประเทศ

ตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจจากแบบจำลองทางเศรษฐมิติ

Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
C	-0.495910	2.784152	-0.178119	0.8586
D_{ij}	-0.783554	0.227423	-3.445355	0.0006
$GDPPC_{ij}$	0.348192	0.173450	2.007450	0.0447
$DGDPPC_{ij}$	-1.138091	0.420806	-2.704548	0.0068
MVA_{ij}	1.418826	0.591292	2.399534	0.0164
$SQMVA_{ij}$	-0.331254	0.168175	-1.969697	0.0489
S_j	0.338567	0.133506	2.535976	0.0112
Mean dependent var	0.500000	S.D. dependent var	0.503003	
S.E. of regression	0.412257	Akaike info criterion	1.090913	
Sum squared resid	13.08660	Schwarz criterion	1.293481	
Log likelihood	-38.81834	Hannan-Quinn criter.	1.172343	
Restr. log likelihood	-58.22436	Avg. log likelihood	-0.462123	
LR statistic (6 df)	38.81205	McFadden R-squared	0.333297	
Probability(LR stat)	7.79E-07			

สมมติฐานที่ 2 โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้ามีขนาดใหญ่ขึ้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

$$P(\text{FTA}) = -0.495910 - 0.783554 D_{ij} + 0.348192 GDPPC_{ij} - 1.138091 DGDPPC_{ij} + 1.418826 MVA_{ij} - 0.331254 SQMVA_{ij} + 0.338567 S_j$$

ตามแนวคิดของ Michaely ที่นำเสนอเงื่อนไขที่จะทำให้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีก่อให้เกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้านั้น พบว่าเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งคือ การที่ขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า มีขนาดใหญ่ เนื่องจากขนาดเศรษฐกิจถือเป็นตัวแทนของการผลิตในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถวัดได้จาก GDP หรือ มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ถ้าประเทศมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ จะส่งผลทำให้ราคาสินค้าโดยเปรียบเทียบมีความใกล้เคียงกับ ROW

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศคู่ค้าที่มีขนาดทางเศรษฐกิจใหญ่ จะช่วยเพิ่มมูลค่าการค้าและความหลากหลายของสินค้ามากกว่าการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศคู่ค้าที่มีขนาดทางเศรษฐกิจเล็ก และการค้าของประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ยังสามารถช่วยลดการนำเข้าจากประเทศที่มีใช้สมาชิกได้มากกว่าการค้าของประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจเล็ก เนื่องจากประเทศใหญ่จะสามารถผลิตสินค้าได้หลากหลาย ดังนั้น การค้าระหว่างกันเองจึงมีความหลากหลายของสินค้ามากเพียงพอ ในขณะที่ประเทศเล็กจะผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายได้ไม่มากนัก ถ้าหากผู้บริโภคในประเทศมีความต้องการบริโภคสินค้าที่มีความหลากหลาย ก็ต้องนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่มอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การค้าของประเทศใหญ่จะช่วยเพิ่มอรรถประโยชน์ให้แก่ผู้บริโภคได้มากกว่าการค้าของประเทศเล็ก นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของปริมาณการค้าระหว่างประเทศคู่ค้าขนาดใหญ่ จะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของอุปสงค์ การผลิตสินค้าและการจ้างงานมากขึ้น ส่งผลให้รายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้นในที่สุด

การทดสอบสมมติฐานทางด้านขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าได้ทำการทดสอบโดยใช้ตัวแปรทางเศรษฐกิจ 2 ตัว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และ รายได้ต่อหัว (GDP per capita) แต่จากการทดสอบโดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติจากกลุ่มประเทศตัวอย่างพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร GDP_{ij} ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และค่าดังกล่าวก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การทดสอบโดยใช้ตัวแปร GDP_{PC} ได้ผลที่สอดคล้องกับสมมติฐานและค่าสัมประสิทธิ์มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ในงานวิจัยฉบับนี้จึงเลือกใช้ตัวแปร GDP per capita เป็นปัจจัยในการอธิบายขนาดเศรษฐกิจของประเทศ

การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยทางด้านขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าโดยใช้ GDP per capita จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของขนาดทางเศรษฐกิจมีค่าเท่ากับ 0.348192 โดยที่ทิศทางของเครื่องหมายมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากค่า Prob. = 0.0447

ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์คือ ถ้าขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าเปลี่ยนแปลงไป 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเปลี่ยนแปลงไป 0.348192 ในทิศทางเดียวกัน นั่นก็คือ คือ ถ้าขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าทั้ง 2 ประเทศมีขนาดเพิ่มขึ้น (ลดลง) 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเพิ่มขึ้น (ลดลง) 0.348192

โดยสรุปผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐาน คือ โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้ามีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้าของ Michael Michaely เนื่องจากถ้าประเทศคู่ค้ามีขนาดใหญ่จะทำให้ราคาสินค้าของประเทศคู่ค้าเมื่อเปรียบเทียบกับราคาสินค้าของประเทศอื่น ๆ มีความใกล้เคียงกัน เพราะว่าถ้าประเทศคู่ค้ามีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ ก็จะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาสินค้าในตลาดโลก นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนว่าประเทศที่ร่ำรวยหรือมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอยากที่จะทำการค้ากับประเทศที่ร่ำรวยหรือมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมทัดเทียมกัน

สมมติฐานที่ 3 โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้ามีความแตกต่างกันน้อย แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

$$P(FTA) = -0.495910 - 0.783554 D_{ij} + 0.348192 GDPPC_{ij} - 1.138091 DGDPPC_{ij} \\ + 1.418826 MVA_{ij} - 0.331254 SQMVA_{ij} + 0.338567 S_j$$

ตามแนวคิด Linder Hypothesis ที่กล่าวว่า ประเทศซึ่งมีลักษณะของอุปสงค์ (รสนิยม) เหมือนกันจะผลิตสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกันและนำมาค้าขายกัน ถ้าอุปสงค์วัดจากรายได้ต่อหัว ดังนั้น ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวเหมือนกันจะทำการค้าระหว่างประเทศระหว่างกันเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ประเทศที่มีรายได้เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมักจะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งปริมาณการค้าก็จะมีจำนวนมาก เนื่องจากต้นทุนค่าขนส่งระหว่างประเทศต่ำกว่าการค้าขายกับประเทศในภูมิภาคอื่น

ถ้าขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้ามีขนาดใกล้เคียงกัน จะเป็นแรงจูงใจให้ทั้ง 2 ประเทศมีความต้องการที่จะจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีมากขึ้น เนื่องจากผลประโยชน์ที่ทั้ง 2 ประเทศจะได้รับจะมีขนาดใกล้เคียงกัน ไม่มีประเทศใดได้ประโยชน์หรือสูญเสียประโยชน์มากเกินไป ประเทศคู่ค้าจะอยู่ในฐานะที่เรียกว่า Win-Win Situation ดังเช่น อเมริกากับญี่ปุ่น อยากที่จะจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีร่วมกัน เพราะจะได้ประโยชน์ทั้งคู่และประโยชน์ที่ได้ก็ทัดเทียมกัน ในขณะที่ถ้าพิจารณาอเมริกากับลาว ก็อาจพบว่าอเมริกาไม่ยอมทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับลาว เพราะมองว่าประเทศตนคงจะไม่ได้รับประโยชน์มากนัก เนื่องจากลาวมีเศรษฐกิจขนาดเล็กและมีการผลิต

สินค้าไม่กี่ชนิด ดังนั้น ถ้าประเทศคู่ค้ามีขนาดเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน จะทำให้ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีมีมากขึ้น

การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยทางด้านความแตกต่างของขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าโดยใช้ตัวแปรความแตกต่างของ GDP per capita จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความแตกต่างของขนาดทางเศรษฐกิจมีค่าเท่ากับ -1.138091 โดยที่ทิศทางของเครื่องหมายมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากค่า Prob. = 0.0068

ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์คือ ถ้าความแตกต่างของขนาดเศรษฐกิจของทั้ง 2 ประเทศเปลี่ยนแปลงไป 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเปลี่ยนแปลงไป 1.138091 ในทิศทางตรงกันข้าม นั่นก็คือ ถ้าความแตกต่างของขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าทั้ง 2 ประเทศเพิ่มขึ้น (ลดลง) 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีลดลง (เพิ่มขึ้น) 1.138091

โดยสรุปผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐาน คือ โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อประเทศคู่ค้ามีขนาดทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ความแตกต่างของรายได้ของทั้ง 2 ประเทศมีน้อย ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ Linder Hypothesis

สมมติฐานที่ 4 โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะเพิ่มขึ้น เมื่อความแตกต่างโดยเปรียบเทียบของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของทั้ง 2 ประเทศมีความแตกต่างกันมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

$$P(\text{FTA}) = -0.495910 - 0.783554 D_{ij} + 0.348192 \text{GDPPC}_{ij} - 1.138091 \text{DGDPPC}_{ij} \\ + 1.418826 \text{MVA}_{ij} - 0.331254 \text{SQMVA}_{ij} + 0.338567 S_j$$

การวิเคราะห์ความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตจะใช้แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่เรียกว่า Heckscher-Ohlin Theory ที่กล่าวว่า การค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อแต่ละประเทศมีทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางด้านต้นทุนการผลิต ดังนั้น ประเทศที่มีทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิต

อย่างใดอย่างหนึ่งจำนวนมากก็จะได้เปรียบในการผลิตสินค้าที่ใช้ทรัพยากรนั้นๆ แล้วส่งออกสินค้าดังกล่าวไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยควรทำการผลิตสินค้าเกษตรกรรม ส่วนประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีปัจจัยการผลิตประเภทสินค้าทุนเป็นจำนวนมาก ควรทำการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกมากกว่า โดยรวมก็คือ ถ้าความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของทั้ง 2 ประเทศมีความแตกต่างกันมากขึ้นจะทำให้ทั้ง 2 ประเทศมีความชำนาญมากขึ้นในการผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมที่ประเทศคนมีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบ และเมื่อมีการค้าขายระหว่างสินค้าที่แต่ละประเทศผลิต ซึ่งเป็นสินค้าต่างอุตสาหกรรมกัน ก็จะทำให้ได้รับผลประโยชน์มากขึ้นจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยทางด้านความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของประเทศคู่ค้าจากแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตมีค่าเท่ากับ 1.418826 โดยที่ทิศทางของเครื่องหมายมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากค่า Prob. = 0.0164

ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์คือ ถ้าความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของทั้ง 2 ประเทศเปลี่ยนแปลงไป 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเปลี่ยนแปลงไป 1.418826 ในทิศทางเดียวกัน นั่นก็คือ คือ ถ้าความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของประเทศคู่ค้าเพิ่มขึ้น (ลดลง) 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเพิ่มขึ้น (ลดลง) 1.418826

โดยสรุปผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐาน คือ โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อประเทศคู่ค้ามีความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตเปรียบเทียบที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher-Ohlin ด้วย

สมมติฐานที่ 5 โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่าง 2 ประเทศจะลดลง เมื่อความแตกต่างโดยเปรียบเทียบของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของประเทศคู่ค้าทั้ง 2 ประเทศมีความต่างกันมากขึ้นไป แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

$$P(FTA) = -0.495910 - 0.783554 D_{ij} + 0.348192 \text{ GDPPC}_{ij} - 1.138091 \text{ DGDPPC}_{ij} \\ + 1.418826 \text{ MVA}_{ij} - 0.331254 \text{ SQMVA}_{ij} + 0.338567 S_j$$

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ที่ว่า โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อทั้ง 2 ประเทศมีความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ดังกล่าวจะเป็นไปได้จนถึงจุดหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากการที่ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตต่างกันจะทำให้แต่ละประเทศมีความชำนาญเฉพาะทางในการผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมที่ประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มมากขึ้น แต่โดยทั่วไปจะพบว่าผู้บริโภคในแต่ละประเทศมักจะมีความต้องการบริโภคสินค้าหลายประเภท และแม้ว่าจะจะเป็นสินค้าประเภทเดียวกันก็ต้องการสินค้าที่มีความหลากหลาย มีลักษณะต่างกัน ดังนั้น เมื่อเกิดความชำนาญเฉพาะทางในบางอุตสาหกรรมที่มีความได้เปรียบ จึงทำให้แต่ละประเทศยังคงต้องนำเข้าสินค้าเดียวกันแต่มีความหลากหลายมากกว่าจากประเทศอื่นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าต้นทุนค่าขนส่งระหว่างประเทศกับประเทศคู่ค้าอื่นมีค่าต่ำ ก็จะทำให้การนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นยิ่งมากขึ้น โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า เมื่อมีความชำนาญเฉพาะทางในอุตสาหกรรมมากขึ้น จะทำให้ผลประโยชน์สุทธิที่จะได้รับจากการค้าขายสินค้าต่างอุตสาหกรรม (Inter-Industry Trade) ถูกหักล้างด้วยผลสุทธิของการเบี่ยงเบนทางการค้า เนื่องมาจากการค้าขายภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน (Intra-Industry Trade)

การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยทางด้านความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของประเทศคู่ค้าตามสมมติฐานนี้จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตมีค่าเท่ากับ -0.331254 โดยที่ทิศทางของเครื่องหมายมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากค่า Prob. = 0.0489

ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์คือ ถ้าความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของทั้ง 2 ประเทศที่มีมากขึ้นไปเปลี่ยนแปลงไป 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเปลี่ยนแปลงไป 0.331254 ในทิศทางตรงกันข้ามกัน นั่นก็คือ คือ ถ้าความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของประเทศคู่ค้าที่มากขึ้นไปเพิ่มขึ้น (ลดลง) 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีลดลง (เพิ่มขึ้น) 0.331254

โดยสรุปผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐาน คือ โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อประเทศคู่ค้ามีความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต โดยเปรียบเทียบที่แตกต่างกัน แต่ผลดังกล่าวจะเป็นไปได้จนถึงจุดหนึ่ง เมื่อแต่ละประเทศมีความชำนาญเฉพาะทางมากขึ้น และถ้าต้นทุนค่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศมีค่าต่ำ ก็จะทำให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีลดลง ค่าความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตตามสมมติฐานนี้ยังสะท้อนถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือรายได้ต่อหัวที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ดังนั้น ผลการศึกษาที่ได้จึงมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ว่าถ้าประเทศมีขนาดเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมาก จะทำให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีลดลง ซึ่งถ้าใช้รายได้ต่อหัวเป็นตัวแปรที่ประมาณการณ์ขนาดเศรษฐกิจของประเทศ ก็จะได้ผลสรุปเดียวกันว่า ถ้ารายได้ต่อหัวของทั้ง 2 ประเทศแตกต่างกันมาก ก็จะทำให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีลดลง

สมมติฐานที่ 6 โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่อสัดส่วนของการนำเข้าที่ประเทศคู่ค้ามีต่อกันมีสัดส่วนสูง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

$$P(FTA) = -0.495910 - 0.783554 D_{ij} + 0.348192 \text{ GDPPC}_{ij} - 1.138091 \text{ DGDP}_{ij} \\ + 1.418826 \text{ MVA}_{ij} - 0.331254 \text{ SQMVA}_{ij} + 0.338567 S_j$$

วัตถุประสงค์โดยทั่วไปที่ประเทศต่างๆตัดสินใจในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีก็เพื่อเพิ่มปริมาณการค้าระหว่างประเทศให้มากขึ้น เพราะเมื่อมีการลดภาษีหรือยกเลิกการเก็บภาษีให้แก่กัน จะทำให้แต่ละประเทศสามารถนำเข้าสินค้าได้ในราคาที่ถูกลง ในขณะที่เดียวกันก็สามารถส่งออกสินค้าไปขายยังประเทศคู่ค้าได้มากขึ้น นอกจากนี้ ตามแนวคิดของ Michael Michaely ได้กล่าวว่า ถ้าประเทศคู่ค้าทั้ง 2 ประเทศมีสัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าที่มีต่อกันมาก ซึ่งสะท้อนว่าแต่ละประเทศมีสัดส่วนการนำเข้าจาก ROW น้อย จะทำให้หลังจากที่มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้ว ขนาดของการเบี่ยงเบนทางการค้าจะมีน้อย ซึ่งจะส่งผลให้ทั้ง 2 ประเทศได้รับประโยชน์มากขึ้นจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยทางด้านสัดส่วนของการนำเข้าจะมีตัวแปรในการทดสอบ 2 ตัวแปร คือ สัดส่วนการนำเข้าของประเทศที่นำเข้าจากประเทศคู่ค้า (สัดส่วนการส่งออกของประเทศคู่ค้าไปยังประเทศ) และสัดส่วนการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่นำเข้าจากประเทศ (สัดส่วนการส่งออกของประเทศไปยังประเทศคู่ค้า) จากการทดสอบโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ ได้ผล

การศึกษาว่าตัวแปรสัดส่วนการนำเข้าของประเทศที่นำเข้าจากประเทศคู่ค้า มีผลในทิศทางตรงกันข้ามกับสมมติฐานและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่ตัวแปรสัดส่วนการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่นำเข้าจากประเทศ ได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทิศทางของเครื่องหมายตรงตามที่คาดการณ์และค่าสัมประสิทธิ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น การพิจารณาผลการศึกษาในส่วนนี้จึงตัดตัวแปรสัดส่วนการนำเข้าของประเทศที่นำเข้าจากประเทศคู่ค้าออก เหลือแต่ตัวแปรสัดส่วนการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่นำเข้าจากประเทศ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.335567 และมีค่า Prob. = 0.0112

ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์คือ ถ้าสัดส่วนการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่นำเข้าประเทศ (สัดส่วนการส่งออกของประเทศไปยังประเทศคู่ค้า) เปลี่ยนแปลงไป 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเปลี่ยนแปลงไป 0.338567 ในทิศทางเดียวกัน นั่นก็คือ ถ้าประเทศสามารถส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าได้เพิ่มขึ้น (ลดลง) 1 % จะส่งผลให้โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเพิ่มขึ้น (ลดลง) 0.338567

โดยสรุปผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับสมมติฐาน คือ โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่าง 2 ประเทศจะเพิ่มขึ้น เมื่อขนาดของการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่มีต่อกันมีสัดส่วนสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัดส่วนการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่นำเข้าจากประเทศหรือสัดส่วนการส่งออกของประเทศไปยังประเทศคู่ค้านั้นเอง โดยผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะทำให้เกิดการลดภาษีระหว่างกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำเข้าสามารถนำเข้าสินค้าได้ในราคาที่ถูกลง และผู้ผลิตก็นำเข้าวัตถุดิบได้ในราคาที่ถูกลง แต่ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ประเทศไม่ได้ให้ความสำคัญกับตัวแปรทางการนำเข้า แต่กลับให้ความสำคัญกับการส่งออกมากกว่า คือ โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น ถ้าประเทศสามารถส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้าได้มากขึ้น สาเหตุที่ตัวแปรทางการนำเข้าไม่มีผลอาจเกิดจากการที่แต่ละประเทศต้องการที่จะปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมทารก นอกจากนี้ การที่มีการนำเข้ามากเกินไปจะส่งผลต่อการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ซึ่งอาจส่งผลต่อการรักษาเสถียรภาพทางด้านต่างประเทศของประเทศนั้นๆ

สมมติฐานที่ 7 โอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะมากขึ้น เมื่ออัตราภาษีก่อนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศคู่ค้ามีอัตราสูง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ตามแนวคิดของ Michaely กล่าวว่า ถ้าก่อนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีทั้ง 2 ประเทศ มีการเก็บภาษีในอัตราสูง จะทำให้หลังจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้วมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้า เนื่องจากการที่เก็บภาษีในอัตราสูงจะทำให้การสร้างปริมาณการค้ามีขนาดใหญ่ขึ้นและได้รับประโยชน์มากขึ้น (ต่อหน่วยของการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น) จากการที่สามารถนำเข้าสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงมาก และยังสามารถขยายตลาดการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าได้มากขึ้น นอกจากนี้ ถ้าทั้ง 2 ประเทศมีการเก็บภาษีสูง ทำให้ก่อนการรวมกลุ่มมูลค่าของการค้าที่มีต่อกันอยู่ในระดับต่ำ ทำให้หลังจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้วมีมูลค่าการค้าที่จะเกิดการเบี่ยงเบนทางการค้าน้อย

การทดสอบสมมติฐานทางด้านอัตราภาษีของประเทศคู่ค้าได้ทำการทดสอบโดยใช้ตัวแปรทางเศรษฐกิจ 2 ตัว ได้แก่ ข้อมูลอัตราภาษีของแต่ละประเทศ จากการทดสอบโดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติจากกลุ่มประเทศตัวอย่างพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทางด้านภาษีของทั้ง 2 ประเทศไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และค่าดังกล่าวก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงไม่นับรวมอัตราภาษีว่าเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ใช้ในการกำหนดโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

4.1.2 การประมาณค่าของโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

หลังจากการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี และพิจารณาเลือกปัจจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานและมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว จะทำการประมาณค่าเพื่อหาโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศคู่ค้าแต่ละคู่ ตามรูปแบบสมการ

$$P(\text{FTA}) = -0.495910 - 0.783554 D_{ij} + 0.348192 \text{GDPPC}_{ij} - 1.138091 \text{DGDPPC}_{ij} + 1.418826 \text{MVA}_{ij} - 0.331254 \text{SQMVA}_{ij} + 0.338567 S_j$$

ซึ่งผลการประมาณค่าแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ผลการประมาณค่าโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของคู่ประเทศตัวอย่าง

ลำดับที่	คู่ประเทศ	Probability	ลำดับที่	คู่ประเทศ	Probability
1	THA - Japan	0.66745	26	THA - Peru	0.07208
2	THA - China	0.77063	27	THA - Israel	0.31383
3	THA - Malaysia	0.94149	28	THA - United Arab Emirates	0.21949
4	THA - Singapore	0.92832	29	THA - Qatar	0.19608
5	THA - Indonesia	0.79356	30	Mexico - Nicaragua	0.78171
6	THA - Australia	0.33123	31	Romania - Israel	0.71357
7	THA - Philippines	0.87915	32	Japan - Mexico	0.47931
8	THA - India	0.53080	33	Panama - El Salvador	0.92644
9	THA - Vietnam	0.92612	34	US - Australia	0.85231
10	THA - New Zealand	0.31203	35	South Korea - Chile	0.52394
11	THA - Bahrain	0.37725	36	Chile - El Salvador	0.34811
12	THA - US	0.13919	37	US - Singapore	0.62779
13	THA - South Korea	0.65258	38	US - Chile	0.76014
14	THA - Saudi Arabia	0.16141	39	Singapore - Australia	0.94798
15	THA - Oman	0.47529	40	Canada — Costa Rica	0.55340
16	THA - Hong Kong	0.31372	41	Japan - Singapore	0.95348
17	THA - Russia	0.12961	42	Chile — Costa Rica	0.32593
18	THA - Switzerland	0.20687	43	New Zealand - Singapore	0.71152
19	THA - Canada	0.11873	44	Chile — Mexico	0.23092
20	THA - South Africa	0.22411	45	Israel - Mexico	0.18828
21	THA - Kuwait	0.11062	46	Bulgaria — Turkey	0.89124
22	THA - Mexico	0.05718	47	Turkey - Israel	0.95740
23	THA - Pakistan	0.37453	48	Romania — Turkey	0.94705
24	THA - Chile	0.05225	49	Canada — Chile	0.49919
25	THA - Brazil	0.02873	50	Canada — Israel	0.44283

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) ผลการประมาณค่าโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของกลุ่มประเทศตัวอย่าง

ลำดับที่	คู่ประเทศ	Probability	ลำดับที่	คู่ประเทศ	Probability
51	US - Israel	0.83475	68	Brazil - Chile	0.58748
52	US - Canada	0.99979	69	Canada - Korea	0.23656
53	US - Mexico	0.96533	70	US - Brazil	0.54488
54	Canada - Mexico	0.69811	71	Switzerland - Canada	0.86925
55	Singapore - Indonesia	0.71131	72	China - India	0.72843
56	Singapore - Malaysia	0.99937	73	India - Australia	0.00329
57	Singapore - Phillipines	0.58650	74	Singapore - Mexico	0.18415
58	Malaysia - Indonesia	0.90984	75	India - Switzerland	0.00001
59	Malaysia - Phillipines	0.86811	76	Nigaragua - Costa Rica	0.85927
60	Indonesia - Phillipines	0.28584	77	China - Brazil	0.45634
61	Australia - Mexico	0.12062	78	China - Chile	0.24632
62	India - Singapore	0.00322	79	Indonesia - Switzerland	0.00102
63	South Korea- Mexico	0.57918	80	Costa Rica - Mexico	0.64453
64	Australia - Canada	0.42197	81	Mexico - Brazil	0.12561
65	India - Japan	0.00001	82	Japan - Phillipine	0.49754
66	Australia - China	0.24084	83	US - Japan	0.87168
67	New Zealand - Switzerland	0.12032	84	US - China	0.23562

4.1.3 การสรุปผลของการศึกษาจากแบบจำลองทางเศรษฐมิติ

การสรุปผลของปัจจัยที่กำหนดโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจากกลุ่มประเทศตัวอย่าง สามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

1. กรณีทั่วไป จากผลการประมาณค่าโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจากประเทศกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่าในกลุ่มตัวอย่างของประเทศกำลังพัฒนาที่มีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ปัจจัยทางด้านระยะทางเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีมากกว่าปัจจัยอื่น เนื่องจากประเทศที่มีระยะทางใกล้กัน จะมีต้นทุนค่าขนส่งระหว่างประเทศต่ำ ทำให้ปริมาณการค้าที่มีอยู่ก่อนการรวมกลุ่มมีมูลค่าสูง เมื่อมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีร่วมกัน ส่งผลให้แนวโน้มที่จะเกิดการเบี่ยงเบนทางการค้าลดลง นอกจากนี้ ประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันมักจะมีระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน รายได้ต่อหัวอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน เมื่อมีการรวมกลุ่มจะทำให้ผลประโยชน์ที่แต่ละประเทศได้รับ ไม่แตกต่างกันมาก และจากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทางด้านระยะทางและความใกล้เคียงกันของระดับรายได้ต่อหัว พบว่าทั้งสองตัวแปรมีน้ำหนักค่อนข้างมากในการเป็นปัจจัยที่กำหนดโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศกำลังพัฒนาจะให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านระยะทางและระดับรายได้ต่อหัว ซึ่งสะท้อนถึงระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกันของประเทศคู่เจรจา

จากกลุ่มตัวอย่างของประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี พบว่าปัจจัยทางด้านความแตกต่างของรายได้และขนาดทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีมากกว่าปัจจัยอื่น ประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีโอกาสสูงที่จะรวมกลุ่มกับประเทศที่มีระดับรายได้ต่อหัวใกล้เคียงกับประเทศของตนและประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ซึ่งสะท้อนถึงระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน หรืออีกนัยหนึ่งประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงจะเลือกรวมกลุ่มกับประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงหรือปานกลาง แม้ว่าระยะทางของทั้งสองประเทศจะอยู่ใกล้กัน เช่น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างอเมริกากับออสเตรเลีย หรือการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างอเมริกากับสิงคโปร์ แม้ว่าทั้งสองประเทศจะมีระยะทางที่ใกล้กันมากแต่ก็เลือกที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีร่วมกัน เนื่องจากให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่า เพราะจะได้ประโยชน์มากกว่าถ้ารวมกลุ่มกับประเทศขนาดใหญ่ด้วยกัน และจากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทางด้านความแตกต่างของระดับรายได้ต่อหัวและขนาดทางเศรษฐกิจ ก็พบว่า ทั้งสองตัวแปรมีน้ำหนักค่อนข้างมากในการเป็นปัจจัยที่กำหนดโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านความแตกต่างของระดับรายได้ต่อหัวและขนาดทางเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนถึงระดับของการพัฒนาและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกันของประเทศคู่เจรจา

2. กรณีของประเทศไทย จากผลการประมาณค่าโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ พบว่า ปัจจัยทางด้านระยะทางเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีมากกว่าปัจจัยอื่น คือ ประเทศไทยมักจะมีโอกาสสูงที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศที่มีระยะทางใกล้เคียงกันหรืออยู่ในภูมิภาคเดียวกันมากกว่าประเทศอื่น ซึ่งเชื่อมโยงกับผลของปัจจัยทางด้านความแตกต่างของรายได้ที่ระดับรายได้ต่อหัวของประเทศในภูมิภาคเดียวกันจะไม่แตกต่างกันมากนัก และจะสังเกตเห็นว่าจากการประมาณการของแบบจำลองประเทศไทยมีโอกาสน้อยที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีร่วมกับออสเตรเลีย เนื่องจากมีระยะทางไกลกันและระดับรายได้ต่อหัวหรือระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมาก ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าประเทศไทยน่าจะเลือกรวมกลุ่มกับประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันจึงจะมีความเหมาะสมมากกว่า

4.2 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับเงื่อนไขตามแนวคิดของ Michael Michaely

ในขั้นตอนนี้จะทำการศึกษาโดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา โดยเลือกคู่ประเทศที่มีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจากผลลัพธ์ที่ได้จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อศึกษาถึงข้อมูลต่างๆของประเทศคู่ค้านั้นว่าสอดคล้องกับเงื่อนไขตามแนวคิดของ Michael Michaely หรือไม่ เพื่อประเมินความสอดคล้องว่าคู่ประเทศที่มีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจากการประมาณค่าโดยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ จะเป็นคู่ประเทศที่เมื่อมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้วมีแนวโน้มที่จะได้รับสวัสดิการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีโอกาสที่จะเกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้า ซึ่งประเทศที่เลือกมาเป็นตัวอย่างในการประเมินประกอบด้วย 15 คู่ประเทศ ดังนี้

1. THA – Japan
2. THA – China
3. THA – India
4. THA - South Korea
5. Panama - El Salvador

6. US - Australia
7. US - Singapore
8. US - Chile
9. Singapore - Australia
10. Japan - Singapore
11. New Zealand - Singapore
12. Bulgaria — Turkey
13. Turkey - Israel
14. Romania — Turkey
15. US – Japan

การประเมินตามเงื่อนไขของ Michaely จะแยกประเมินตามตัวชี้วัดที่กล่าวว่าประเทศที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีมีแนวโน้มที่จะเกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้า เมื่อประเทศคู่ค้ามีลักษณะ ดังนี้

- 1) ก่อนการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ระดับภาษีของประเทศมีอัตราสูง
- 2) ก่อนการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ระดับภาษีของประเทศคู่ค้ามีอัตราสูง
- 3) สัดส่วนของการนำเข้าจากประเทศคู่ค้ามีสัดส่วนสูง
- 4) ขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้ามีขนาดใหญ่
- 5) โครงสร้างการผลิตของประเทศคู่ค้ามีความหลากหลาย

1. เงื่อนไขทางด้านภาษี

ตามแนวคิดของ Michaely กล่าวว่าถ้าทั้งประเทศและประเทศคู่ค้า มีการเก็บภาษีสินค้าระหว่างกันในอัตราสูง จะทำให้หลังการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะเกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้า และปัจจัยทางด้านภาษีถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เนื่องจากการลดภาษีจะทำให้ราคาสินค้านำเข้าลดลง ส่งผลต่อผู้บริโภคที่สามารถนำเข้าสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงและปริมาณมากขึ้น รวมถึงผู้ผลิตก็สามารถนำเข้าวัตถุดิบเพื่อมาผลิตสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงเช่นกัน นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาในแง่ของการส่งออก พบว่าการลดภาษีจะทำให้สามารถส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้าได้มากขึ้นด้วย

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่า ก่อนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีประเทศคู่ค้าส่วนใหญ่มีการเก็บภาษีในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีการเก็บภาษีในอัตราเฉลี่ยของทุกสินค้าในอัตราไม่เกิน 6% การที่ประเทศส่วนใหญ่มีการเก็บภาษีในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากก่อนหน้านี้มีการเปิดเสรีทางการค้าภายใต้กรอบพหุภาคี คือ ประเทศทุกประเทศในตัวอย่างเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก แม้ว่าประเทศจีนจะเพิ่งเข้าร่วมเป็นสมาชิกในปี 2544 ภายใต้กรอบการเจรจาแบบพหุภาคีที่ผ่านมาไม่ค่อยบรรลุผลของการเจรจามากนัก จะมีเพียงรอบการเจรจาที่สำคัญที่ประเทศต่างๆต้องดำเนินการลดภาษีสินค้าอย่างชัดเจน คือ การเจรจารอบฮาร์เบอร์ ซึ่งมีสาระสำคัญและหลักเกณฑ์ของการลดภาษี ดังนี้

ตารางที่ 4.3 อัตราภาษีก่อนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของแต่ละคู่ประเทศ

คู่ประเทศ	อัตราภาษีของประเทศ			อัตราภาษีของประเทศคู่ค้า		
	All Products	Primary Products	Manufactured Products	All Products	Primary Products	Manufactured Products
THA – Japan	17.0	9.7	15.9	5.1	2.1	3.9
THA – China	17.0	9.7	15.9	15.3	14.3	15.0
THA – India	17.0	9.7	15.9	30.9	28.2	30.6
THA - Korea	17.0	9.7	15.9	8.7	6.0	7.8
Panama - El Salvador	9.3	7.1	8.8	7.4	6.4	6.7
US - Australia	4.0	1.8	3.9	5.4	3.9	5.8
US - Singapore	4.0	1.8	3.9	0	0	0
US - Chile	4.0	1.8	3.9	8.0	8.0	8.0
Singapore - Australia	0	0	0	5.4	3.9	5.8
Japan - Singapore	5.1	2.1	3.9	0	0	0
New Zealand-Singapore	3.3	1.6	3.6	0	0	0
Bulgaria — Turkey	13.8	10.9	12	8.1	22.2	5.9
Turkey - Israel	8.1	22.2	5.9	7.7	5.3	8.1
Romania — Turkey	15.2	25.4	12.9	8.1	22.2	5.9
US – Japan	4.0	1.8	3.9	5.1	2.1	3.9

ที่มา : World Development Indicators

- สินค้าเกษตร ข้อยกเว้นสินค้าเกษตรกำหนดให้ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกเปิดตลาดโดยการลดภาษีศุลกากรลง สำหรับสินค้าที่มีมาตรการการจำกัดการนำเข้าอื่นๆ เช่น การควบคุมการนำเข้า จะต้องปรับเปลี่ยนไปใช้มาตรการภาษีศุลกากรแทน (Tariffication) และมีการลดภาษีลงโดย

ประเทศ	ลดลงโดยเฉลี่ย	ลดแต่ละรายการ	ระยะเวลาที่ใช้
กำลังพัฒนา	24 %	10 %	10 ปี
พัฒนาแล้ว	36 %	15 %	6 ปี

ในขณะที่เดียวกันสินค้าที่เคยควบคุมการนำเข้า จะต้องเปิดตลาดให้มีการนำเข้าในปริมาณที่ไม่ต่ำกว่าปริมาณนำเข้าเฉลี่ย ระหว่างปี 2529-2531 และเก็บภาษีในอัตราต่ำ สำหรับสินค้าที่ไม่เคยนำเข้ามาก่อนจะต้องเปิดให้มีการนำเข้าขั้นต่ำร้อยละ 3-5 ของปริมาณการบริโภคเฉลี่ยในช่วงเวลาดังกล่าว

- สินค้าอุตสาหกรรม ในการเจรจาเปิดตลาดการค้ารอบอุรุกวัย ได้กำหนดให้ทุกประเทศสมาชิกเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรมโดย การลดภาษีศุลกากรสินค้าอุตสาหกรรมลงเฉลี่ยร้อยละ 33 และผูกพันไว้ ณ อัตราที่เสนอลด ซึ่งจะใช้เวลา 5 ปี ในการลดภาษีลงสู่ระดับที่ผูกพัน โดยต้องลดลงปีละเท่าๆกัน ทั้งนี้ผลของการเจรจาปรากฏว่าสำหรับสิ่งทอมีข้อยกเว้นให้ใช้เวลาในการลดภาษี 10 ปี นอกจากนี้ การลดภาษีของประเทศหนึ่งจะต้องขยายผล ไปสู่สมาชิกขององค์การการค้าโลกทั้งหมดด้วยและสินค้าใดที่มีการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษอื่นๆ (Other duties or Charges) จะต้องระบุไว้ในตารางข้อผูกพันที่แจ้งแก่คู่ค้าตามอัตราที่เก็บจริง และจะเก็บเกินกว่าที่ระบุไม่ได้ แต่หากประเทศใดไม่ได้แจ้งต่อแก่คู่ค้านั้นก็จะไม่สามารถจัดเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษในสินค้านั้นได้ต่อไป

การลดภาษีตามเกณฑ์ที่กล่าวข้างต้นจะทำการเริ่มลดภาษีตั้งแต่ 1 มกราคม 2538 ดังนั้น ในกรณีสินค้าเกษตรทุกประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกจะต้องลดภาษีจนกระทั่งถึงระดับอัตรากำหนดภายใน ปี 2547 ในขณะที่สินค้าอุตสาหกรรมจะต้องลดภาษีจนถึงระดับอัตรากำหนดภายในปี 2542 ยกเว้นสิ่งทอที่ต้องลดภาษีภายในปี 2547 เช่นเดียวกับสินค้าเกษตร และจากคู่ประเทศตัวอย่างเป็นประเทศที่มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงปีที่ข้อยกเว้นของการเจรจาอุรุกวัยมีผลบังคับใช้แล้ว และเป็นปีที่การลดภาษีสินค้าอุตสาหกรรมถึงระดับที่ผูกพันไว้ ดังนั้น จึงทำให้อัตราภาษีเฉลี่ยของประเทศต่างๆอยู่ในอัตราที่ต่ำ

ดังนั้น ถ้าประเมินการจัดตั้งเขตการค้าเสรีทางด้านอัตราภาษีตามแนวคิดของ Michaely อาจพบว่าประเทศส่วนใหญ่อาจจะไม่ได้รับประโยชน์มากนักหากมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีร่วมกัน เนื่องจากก่อนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแต่ละคู่ประเทศมีการเก็บภาษีระหว่างกัน ในอัตราที่ต่ำอยู่แล้ว จึงอาจไม่ก่อให้เกิดการสร้างปริมาณการค้าที่มากพอ แต่จากตัวอย่างจะพบว่าประเทศอินเดียยังมีการเก็บภาษีในอัตราสูง เนื่องจากอินเดียเป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงทำให้มีระยะเวลาในการลดภาษีนานกว่าและอัตราภาษีที่ลดลงแต่ละครั้งจะลดลงในจำนวนที่น้อยกว่า ซึ่งถ้าวิเคราะห์ตามแนวทางของ Michaely พบว่า การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับอินเดียน่าจะทำให้ทั้งสองประเทศได้รับประโยชน์จากการที่การสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้า โดยเฉพาะไทยน่าจะได้รับประโยชน์จากการที่สามารถขยายการส่งออกไปยังอินเดียได้เพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การที่สรุปว่าการประเมินตามแนวทางของปัจจัยด้านภาษี จะทำให้ประเทศคู่ค้าไม่ได้รับประโยชน์มากนักจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรี อาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง เนื่องจากประเทศต่างๆ ได้รับประโยชน์มาก่อนหน้าจากการเปิดเสรีทางการค้า โดยการลดภาษีศุลกากรภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก จึงทำให้เกิดการขยายตัวของปริมาณการค้าทั้งทางด้านการนำเข้าและการส่งออกมาก่อนที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้ว

2. เงื่อนไขทางด้านมูลค่าการค้า

ตามแนวคิดของ Michaely กล่าวว่า ถ้าก่อนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีประเทศคู่ค้ามีมูลค่าการค้าระหว่างกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนของมูลค่าการนำเข้า จะทำให้หลังการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะเกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้า เนื่องจากสามารถนำเข้าสินค้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นและราคาถูกลง ในขณะที่เดียวกันก็สามารถส่งออกสินค้าไปขายยังประเทศคู่เจรจาได้มากขึ้นเช่นกัน

จากตารางที่ 4.4 แสดงสัดส่วนมูลค่าการค้าที่คู่ประเทศตัวอย่างทำการค้าขายกัน ทั้งสัดส่วนการส่งออก สัดส่วนการนำเข้า และสัดส่วนมูลค่าการค้ารวม จะเห็นได้ว่า ในภาพรวมสัดส่วนมูลค่าการค้าที่แต่ละคู่ประเทศมีต่อกันมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจเกิดจากการที่ปัจจุบันแต่ละประเทศมีการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของเขตการค้าเสรี การรวมกลุ่มแบบภูมิภาค หรือภายใต้กรอบพหุภาคี จึงทำให้มีการค้าขายกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้สัดส่วนการค้าเฉลี่ยที่มีต่อประเทศใดประเทศหนึ่งมีค่าไม่สูงมากนัก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสัดส่วนการค้าที่มีต่อกันจะค่อนข้างต่ำ แต่ถ้าพิจารณาถึงลำดับความสำคัญของประเทศคู่ค้าพบว่า คู่ประเทศ

ส่วนใหญ่เป็นประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญต่อกันอยู่ใน 20 ลำดับแรกของประเทศที่มีการค้าขายกันมากที่สุด ดังนั้น ในภาพรวมการจัดตั้งเขตการค้าระหว่างคู่ประเทศต่าง ๆ น่าจะนำไปสู่ผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นแก่ทั้งสองฝ่าย

เมื่อพิจารณาคู่ประเทศตัวอย่างทีละคู่ พบว่า คู่ประเทศที่น่าจะได้รับผลประโยชน์โดยรวมค่อนข้างมากจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตามแนวทางการวิเคราะห์ของเงื่อนไขทางด้านมูลค่าการค้า ได้แก่ THA – Japan, THA – China, US – Australia, US – Singapore, US – Chile, Japan – Singapore, Bulgaria – Turkey และ Romania – Turkey เนื่องจากมีประเทศสมาชิกอย่างน้อย 1 ประเทศที่มีสัดส่วนมูลค่าการค้าต่ออีกประเทศหนึ่งค่อนข้างสูง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นประเทศคู่ค้าที่ติดอันดับความสำคัญ 5 ประเทศแรก จึงทำให้เมื่อมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้วมีแนวโน้มที่จะเกิดการสร้างปริมาณการค้าภายในกลุ่มเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น อเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญอันดับแรกของญี่ปุ่น จึงทำให้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับอเมริกาน่าจะทำให้ญี่ปุ่นสามารถนำเข้าสินค้าได้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็สามารถขยายการส่งออกได้มากขึ้นด้วย ซึ่งส่งผลต่อสวัสดิการโดยรวมที่เพิ่มขึ้นของทั้งสองประเทศ

ตารางที่ 4.4 สัดส่วนการส่งออก การนำเข้า และมูลค่าการค้ารวมที่แต่ละประเทศมีต่อกัน

คู่ประเทศ	Si			Sj		
	Export	Import	Total Trade	Export	Import	Total Trade
THA – Japan	14.2 (3)	24.6 (1)	19.3 (1)	3.9 (6)	3.2 (9)	3.6 (6)
THA – China	7.5 (4)	9 (3)	8.2 (4)	1.0 (12)	2.1 (10)	1.5 (11)
THA – India	1.0 (15)	1.2 (17)	1.1 (15)	1.3 (14)	1.1 (15)	1.2 (16)
THA - South Korea	2.0 (11)	3.9 (8)	2.9 (9)	1.4 (13)	0.9 (17)	1.2 (13)
Panama - El Salvador	0.3	5.8 (5)	0.9 (18)	1.7 (7)	2.4 (10)	2.2 (8)
US - Australia	0.6	1.8 (9)	1.0 (16)	8.4 (4)	15.1 (2)	12.2 (3)
US - Singapore	2.5 (7)	1.1 (14)	1.6 (9)	13.6 (3)	13.5 (3)	13.5 (3)
US - Chile	0.3	0.4	0.4	14.0 (2)	14.2 (3)	14.1 (2)
Singapore - Australia	3.9 (9)	1.5 (14)	2.7 (9)	2.8 (9)	4.5 (5)	3.8 (7)
Japan - Singapore	3.4 (7)	1.4 (15)	2.5 (10)	6.8 (6)	12.4 (4)	9.4 (5)
New Zealand - Singapore	1.2 (13)	4.2 (6)	2.8 (7)	0.3	0.6 (15)	0.3
Bulgaria — Turkey	9.7 (2)	7.5 (3)	8.4 (2)	1.0 (16)	1.4 (8)	1.2 (16)
Turkey - Israel	2.1 (5)	0.7 (17)	1.3 (13)	2.1 (5)	2.9 (7)	2.5 (7)
Romania — Turkey	4.3 (3)	7 (2)	5.4 (2)	2.0 (6)	1.8 (10)	1.8 (7)
US – Japan	6.9 (4)	9.0 (5)	8.3 (5)	24.6 (1)	14.5 (2)	20 (1)

ที่มา : http://europa.eu.int/comm/trade/issues/bilateral/countries/index_en.htm

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บแสดงลำดับความสำคัญของประเทศคู่ค้า ถ้าไม่มีวงเล็บ แสดงว่าไม่ใช่ประเทศคู่ค้าสำคัญ 20 อันดับแรก

สำหรับในกรณีของประเทศไทย จากประเทศคู่ค้าที่ประเทศไทยมีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีที่เลือกมาเป็นตัวอย่างจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ Japan, China, India และ South Korea ถ้าประเมินตามเกณฑ์มูลค่าการค้าของ Michaely พบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะได้รับประโยชน์มากกว่าจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศญี่ปุ่นและจีน เนื่องจากเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยอันดับ 1 และอันดับ 4 ตามลำดับ ซึ่งประเทศไทยมีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศทั้งทางด้านการส่งออกและการนำเข้ากับประเทศเหล่านั้นในสัดส่วนที่สูง ดังนั้น ถ้ามีการจัดตั้งเขต

การค้าเสรีร่วมกันน่าจะทำให้เกิดการสร้างปริมาณการค้าระหว่างสองฝ่ายเป็นจำนวนมาก ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดตั้งเขตการค้าเสรีของไทยที่ประเทศไทยได้มีการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับจีนแล้วภายใต้กรอบอาเซียน-จีน และมีการเจรจาลดภาษีสินค้าบางประเภทกับญี่ปุ่นเป็นที่เรียบร้อยแล้วและกำลังรออยู่ในระหว่างลงนามข้อตกลงอย่างเป็นทางการ

ดังนั้น ในภาพรวมการวิเคราะห์เงื่อนไขของ Michaely โดยใช้เกณฑ์ทางด้านมูลค่าการค้าพบว่า จากตัวอย่างของกลุ่มประเทศที่มีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีมักเป็นประเทศที่มีสัดส่วนมูลค่าการค้าระหว่างกัน ไม่สูงมากนัก เนื่องจากแต่ละประเทศมีการค้าขายกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก อย่างไรก็ตาม กลุ่มประเทศดังกล่าวก็เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของกันและกัน จึงทำให้หลังจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้ว มีแนวโน้มที่จะเกิดการสร้างปริมาณการค้าระหว่างประเทศคู่ค้าทั้งสองฝ่ายเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อสวัสดิการ โดยรวมที่เพิ่มขึ้นของประเทศสมาชิก

3. เงื่อนไขทางด้านขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า

ตามแนวคิดของ Michaely กล่าวว่า ถ้าขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้ามีขนาดใหญ่ จะทำให้หลังการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่การสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้า เนื่องจากขนาดเศรษฐกิจถือเป็นตัวแทนของการผลิตในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถวัดได้จาก GDP หรือ มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ ถ้าประเทศมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ จะทำให้เป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาสินค้าในตลาดโลก ส่งผลให้ราคาสินค้าโดยเปรียบเทียบมีความใกล้เคียงกับ ROW ดังนั้น ถ้ามีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศนั้นแล้ว จะส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงของราคามีไม่มาก การเบี่ยงเบนทางการค้าก็จะมีน้อย

จากข้อมูลในตารางที่ 4.5 ถ้าการวิเคราะห์เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้าตามแนวคิดของ Michaely วัดขนาดเศรษฐกิจโดยใช้ตัวแปร GDP จะพบว่าประเทศจากกลุ่มตัวอย่าง ที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ติดอันดับ 20 อันดับแรกของโลก ได้แก่ US, Australia, Japan, Turkey, China, India และ Korea ดังนั้น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่เป็นประเทศสมาชิกจะทำให้แต่ละประเทศได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น และจากการพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่าง 15 ประเทศ ซึ่งเป็นคู่ประเทศที่มีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี พบว่ามีเพียง 2 คู่ประเทศเท่านั้นที่ไม่มีประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่เป็นประเทศสมาชิก ได้แก่ Panama - El Salvador และ New Zealand-Singapore แต่เมื่อพิจารณาตัวแปร GDP per capita ร่วมด้วยพบว่าประเทศ New Zealand และ Singapore เป็น

ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวค่อนข้างสูง ดังนั้น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีของทั้งสองประเทศจึงน่าจะก่อให้เกิดประโยชน์เช่นกัน โดยรวมคู่ประเทศที่ไม่สอดคล้องกับการประเมินตามเงื่อนไข มีเพียงคู่ประเทศเดียว ได้แก่ Panama - El Salvador

ตารางที่ 4.5 GDP, GDP per capita และ Shares of world income ของแต่ละประเทศ

Country	GDP at 2005 (millions \$)	Rank of the World	Shares of World income (%)	GDP per capita (\$)	Rank of the World
US	12,370,000	1	20.83	41,800	4
Australia	642,700	17	1.08	32,000	18
Singapore	131,300	57	0.22	29,700	26
Japan	3,867,000	4	6.51	30,400	22
New Zealand	97,390	58	0.16	24,100	41
Panama	22,160	109	0.04	7,300	109
El Salvador	33,890	90	0.06	5,100	131
Chile	180,600	47	0.3	11,300	80
Bulgaria	66,960	68	0.11	9,000	89
Turkey	551,600	20	0.93	7,900	101
Israel	139,200	53	0.23	22,200	44
Romania	186,400	44	0.31	8,300	96
China	8,158,000	3	13.74	6,200	118
India	3,678,000	5	6.19	3,400	155
Korea	983,300	15	1.66	20,300	51
Thailand	545,800	21	0.92	\$ 8,300	97

ที่มา : The World Factbook

ในกรณีของประเทศไทย จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างคู่ประเทศที่ไทยมีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีด้วยนั้น ล้วนเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ทั้งสิ้น ซึ่งประกอบด้วย Japan, China, India และ Korea ทำให้ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับแนวคิดของ Michaely ดังนั้น ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะได้รับประโยชน์จากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าดังกล่าว

ตารางที่ 4.6 มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของแต่ละประเทศในตลาดโลก

Country	Export (millions \$)	Rank of the World	% of World Export	Import (millions \$)	Rank of the World	% of World Import
US	927,500	3	10.19	1,727,000	1	18.24
Australia	103,000	28	1.13	119,600	20	1.26
Singapore	212,400	16	2.33	187,500	16	1.98
Japan	550,500	5	6.05	451,100	7	4.76
New Zealand	22,210	59	0.24	24,570	53	0.26
Panama	7,481	78	0.08	8,734	77	0.09
El Salvador	3,586	98	0.04	6,678	90	0.07
Chile	38,030	50	0.42	30,090	48	0.32
Bulgaria	11,670	69	0.13	15,900	65	0.17
Turkey	72,490	35	0.8	101,200	26	1.07
Israel	40,140	46	0.44	43,190	41	0.46
Romania	27,720	55	0.31	38,150	44	0.4
China	752,200	4	8.27	631,800	4	6.67
India	76,230	34	0.84	113,100	23	1.19
Korea	277,600	12	3.05	248,400	14	2.62
Thailand	105,800	26	1.16	107,000	24	1.13

ที่มา : The World Factbook

จากข้อมูลมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของแต่ละประเทศในตารางที่ 4.6 พบว่ามีความสอดคล้องกันของขนาดเศรษฐกิจของประเทศกับมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าที่มีในตลาดโลก คือ ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่จะมีสัดส่วนมูลค่าการค้าในตลาดโลกสูง ในขณะที่ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กจะมีสัดส่วนมูลค่าการค้าในตลาดโลกต่ำ ดังนั้น การประเมินเงื่อนไขทางด้านขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าตามแนวคิดของ Michaely จึงมีความสอดคล้องกันไม่ว่าจะวัดขนาดเศรษฐกิจโดยใช้ตัวแปร GDP หรือสัดส่วนของมูลค่าการค้าที่แต่ละประเทศมีในตลาดโลก

ดังนั้น การวิเคราะห์เงื่อนไขของ Michaely โดยใช้ขนาดเศรษฐกิจ พบว่าจากตัวอย่างส่วนใหญ่ของประเทศที่มีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีมักเป็นคู่ประเทศที่มีประเทศสมาชิกอย่างน้อย 1 ประเทศ เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ซึ่งส่งผลให้หลังจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีทั้งสองประเทศมีแนวโน้มที่จะได้รับประโยชน์มากขึ้น ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับทุกตัวอย่างยกเว้น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่าง Panama และ El Salvador

4. เงื่อนไขทางด้านโครงสร้างการผลิตและโครงสร้างการส่งออก

ตามแนวคิดของ Michaely กล่าวว่า ถ้าประเทศสมาชิกมีลักษณะของโครงสร้างการผลิตที่มีความหลากหลายมาก คือ มีการผลิตกระจายในหลายภาคการผลิตทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคการทำเหมืองแร่ และภาคอุตสาหกรรม จะทำให้เมื่อมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้วมีโอกาที่ประเทศสมาชิกจะได้รับประโยชน์มากขึ้นจากการค้าขายกัน เนื่องจากโครงสร้างการผลิตที่หลากหลายของประเทศมักจะสะท้อนถึงโครงสร้างการส่งออกสินค้าที่หลากหลายด้วย เพราะประเทศที่สามารถผลิตสินค้าได้หลายประเภทก็จะมีสินค้าที่ขายออกสู่ตลาดโลกได้หลายประเภทเช่นกัน ทำให้เมื่อมีการค้าขายกันแล้วแนวโน้มที่จะเกิดการเบี่ยงเบนทางการค้ามีน้อยลง

ถ้าพิจารณาตามแนวทางของ H-O Model ทั้งสองประเทศควรมีโครงสร้างการผลิตที่ค่อนข้างแตกต่างกัน เพราะเมื่อมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีร่วมกันแล้วจะทำโครงสร้างการผลิตโดยรวมมีความหลากหลาย โดยที่แต่ละประเทศจะมีความชำนาญเฉพาะทางในภาคการผลิตที่ต่างกัน ก่อให้เกิดการค้าขายในสินค้าต่างอุตสาหกรรม (Inter-industry trade) ทั้งสองประเทศได้รับประโยชน์จากการที่สามารถนำเข้าสินค้าที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำกว่าการที่ประเทศตนผลิตเอง

จากตาราง 4.7 ที่แสดงโครงสร้างการผลิตสินค้าของแต่ละประเทศพบว่าประเทศส่วนใหญ่จากกลุ่มตัวอย่างมีโครงสร้างการผลิตที่ค่อนข้างกระจุกตัวอยู่ในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับโครงสร้างการส่งออกที่ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในภาคอุตสาหกรรมเช่นกัน แสดงให้เห็นดังตารางที่ 4.8 ดังนั้น ถ้าพิจารณาโครงสร้างการส่งออกของแต่ละประเทศประกอบกับ H-O Model พบว่า คู่ประเทศที่จะได้ประโยชน์จากการค้าขายกันจะต้องเป็นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศที่มีโครงสร้างการส่งออกที่เน้นภาคเกษตรกรรมและประเทศที่มีโครงสร้างการส่งออกที่เน้นภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างมีเพียง 4 ประเทศที่มีโครงสร้างการส่งออกที่เน้นภาคเกษตรกรรม ได้แก่ New Zealand, Panama, El Salvador และ Chile ดังนั้น คู่ประเทศจากกลุ่มตัวอย่างที่มีแนวโน้มที่จะได้รับประโยชน์จากการประเมินตามแนวคิดนี้ ได้แก่ US - Chile และ New Zealand - Singapore เนื่องจากจากกลุ่มตัวอย่างเป็นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่าง Panama และ El Salvador ซึ่งเป็นประเทศที่ส่งออกสินค้าเกษตรกรรมเป็นจำนวนมากเหมือนกัน ดังนั้น การรวมกลุ่มของทั้งสองประเทศจึงไม่น่าจะได้รับประโยชน์มากนักจากการประเมินตามเงื่อนไขนี้

ตารางที่ 4.7 รายได้ต่อหัวและ โครงสร้างการผลิตสินค้าของแต่ละประเทศ

ประเทศ	GDP per capita (\$)	Percentage in Aggregate Production of Goods		
		Agriculture	Mining	Manufacturing
US	41,800	8	32	60
Australia	32,000	10	48	42
Singapore	29,700	0	20	80
Japan	30,400	3	31	66
New Zealand	24,100	20	26	54
Panama	7,300	29	33	38
El Salvador	5,100	22	20	58
Chile	11,300	21	42	37
Bulgaria	9,000	29	26	45
Turkey	7,900	37	26	37
Israel	22,200	12	32	56
Romania	8,300	25	13	62
China	6,200	22	20	58
India	3,400	45	22	33
Korea	20,300	8	32	60
Thailand	8,300	19	17	64

ที่มา : World Development Indicators

ดังนั้น ถ้าประเมินตามเงื่อนไขของ Michaely ร่วมกับ H-O Model จะพบว่าการจัดตั้งเขตการค้าเสรีส่วนใหญ่ของกลุ่มประเทศตัวอย่างจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองประเทศมากนัก แต่ในโลกแห่งความเป็นจริง พบว่า มีมูลค่าการค้าขายเป็นจำนวนมากระหว่างสินค้าในอุตสาหกรรมเดียวกัน (Intra-industry trade) ซึ่งทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่กล่าวว่าอรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ นอกจากจะขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่บริโภคแล้วยังขึ้นอยู่กับความหลากหลายของสินค้าด้วย จึงทำให้แม้ว่าแต่ละประเทศจะมีการกระจุกตัวของโครงสร้างการส่งออกอยู่ในภาคอุตสาหกรรมเหมือนกัน แต่เมื่อมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแล้วทั้งสองประเทศจะได้รับสวัสดิการ

โดยรวมที่สูงขึ้นจากการที่สามารถบริโภคสินค้าได้หลากหลายมากขึ้น ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ Linder Hypothesis ที่กล่าวว่า ประเทศที่มีรูปแบบของอุปสงค์(รสนิยมในการบริโภค) เหมือนกันจะมีโอกาสที่จะทำการค้าระหว่างกันมากกว่า เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมของแต่ละประเทศจะผลิตสินค้าที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในประเทศอื่น โดยตัวเองอยู่แล้ว จึงเป็นการค้าขายระหว่างสินค้าที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน แต่สินค้ามีความหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ Linder ยังกล่าวว่าประเทศที่มีอุปสงค์หรือรสนิยมในการบริโภคเหมือนกันก็มักเป็นประเทศที่มีระดับรายได้ต่อหัวใกล้เคียงกัน

เมื่อพิจารณารายได้ต่อหัวจากตารางแสดง โครงสร้างการผลิต พบว่า ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงมักเป็นประเทศที่มีโครงสร้างการผลิตที่มีสัดส่วนสูงในภาคอุตสาหกรรม และจากแนวคิดของ Linder Hypothesis จึงสรุปได้ว่าประเทศที่มีระดับรายได้ต่อหัวสูงมีแนวโน้มที่จะทำการค้ากับประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงเช่นกัน และเป็นการค้าขายในภาคอุตสาหกรรมเหมือนกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับคู่ประเทศตัวอย่างที่ส่วนใหญ่เป็นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงเหมือนกัน หรือ ไม่ก็จะเป็นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศที่มีรายได้ต่อหัวใกล้เคียงกัน

ดังนั้น ในภาพรวมการวิเคราะห์เงื่อนไขของ Michaely โดยใช้เกณฑ์ทางด้าน โครงสร้างการผลิตและ โครงสร้างการส่งออก พบว่า คู่ประเทศส่วนใหญ่จะไม่ได้รับประโยชน์มากนักจากการค้าขายกัน เนื่องจากแต่ละประเทศมักมี โครงสร้างการผลิตและการส่งออกที่กระจุกตัวอยู่ในภาคอุตสาหกรรมเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อนำแนวคิดของ Linder Hypothesis เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ พบว่า แม้ว่าคู่ประเทศจะทำการค้าขายสินค้าในอุตสาหกรรมเดียวกัน แต่ทั้งสองฝ่ายจะได้ประโยชน์จากการที่มีสินค้าบริโภคหลากหลายมากขึ้น และการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันก็พบว่าแนวโน้มของการค้าขายสินค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.8 โครงสร้างการส่งออกของแต่ละประเทศ

ประเทศ	Percentage of merchandise exports					
	Food	Agricultural raw material	Fuels	Ores and metals	Manufactures	Others
US	9	3	2	2	80	4
Australia	19	5	21	16	30	9
Singapore	2	0	8	1	85	4
Japan	1	1	0	1	93	4
New Zealand	49	12	1	4	29	5
Panama	85	1	1	2	11	0
El Salvador	34	1	5	3	57	0
Chile	28	9	2	42	16	3
Bulgaria	10	2	6	10	66	6
Turkey	10	1	2	2	84	1
Israel	5	1	0	1	93	0
Romania	3	3	6	4	83	1
China	4	1	3	2	90	0
India	11	1	6	4	77	1
Korea	1	1	4	1	93	0
Thailand	14	5	2	1	75	3

ที่มา : World Development Indicators

ผลการวิเคราะห์ตามเงื่อนไขที่จะทำให้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีมีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดการสร้างปริมาณการค้ามากกว่าการเบี่ยงเบนทางการค้าตามแนวคิดของ Michaely พบว่า คู่ประเทศที่มีโอกาสสูงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจากการประมาณค่าโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติที่เลือกมาเป็นตัวอย่าง มีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับแนวความคิดของ Michaely ในประเด็นของสัดส่วนของมูลค่าการค้าที่แต่ละประเทศมีต่อกัน ถึงแม้ว่าสัดส่วนการค้าจะไม่สูงมากแต่ก็ยังเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของกันและกัน นอกจากนี้ ยังพบความสอดคล้องในกรณีที่ใช้ขนาดเศรษฐกิจในการประเมิน

ซึ่งพบว่าการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของกลุ่มประเทศส่วนใหญ่มักเป็นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศสมาชิกที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่

ส่วนในการวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์ทางด้านภาษีพบว่าประเทศส่วนใหญ่มีอัตราภาษีค่อนข้างต่ำอยู่แล้ว ดังนั้น การประเมินโดยใช้เกณฑ์นี้จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Michaely อย่างไรก็ตาม การที่แต่ละประเทศมีอัตราภาษีต่ำไม่ได้สะท้อนว่าเมื่อมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแล้วจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เพราะประเทศต่างๆมีการเปิดเสรีทางการค้ามาก่อนหน้านั้นภายใต้กรอบพหุภาคี จึงทำให้ได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้ามาก่อนแล้ว และในประเด็นของ โครงสร้างการผลิตพบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีโครงสร้างการผลิตกระจุกตัวอยู่ในภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้เมื่อมีการรวมกลุ่มแล้วไม่มีความหลากหลายของ โครงสร้างการผลิต ซึ่งไม่ใช่แนวทางที่จะเกิดการสร้างปริมาณการค้า แต่ถ้านำแนวคิดของ Linder Hypothesis เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ พบว่า การที่แต่ละประเทศมีการค้าขายสินค้าในอุตสาหกรรมเดียวกัน ก็จะทำให้ประเทศสมาชิกได้ประโยชน์จากการที่มีสินค้าบริโภคหลากหลายมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติและอาศัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการสร้างปริมาณการค้าของ Michaely ได้ผลการศึกษาที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน ซึ่งสรุปได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อโอกาสในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของกลุ่มประเทศตัวอย่าง ได้แก่ ระยะทางของประเทศคู่ค้าที่อยู่ใกล้กัน ประเทศคู่ค้ามีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ความใกล้เคียงกันของระดับรายได้ต่อหัวของทั้งสองประเทศ ความแตกต่างกันของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต รูปแบบการค้าระหว่างประเทศที่มีการค้าขายภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน และมูลค่าการค้าระหว่างประเทศที่ทั้งสองประเทศมีต่อกัน